NTNU
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
S-sak 66/08

29.09.08 / RE
Arkiv:

NOTAT

Til: Styret
Fra: Rektor
Om: Aksjefullmakten

Tilråding:

1) Styret vedtar det oppdaterte forslaget til punkt 5.2 i hovedreglene for økonomiforvaltning ved NTNU. Det nye punkt 5.2 blir da slik (Tekst markert med rødt representerer oppdateringer eller nye momenter):

_ _

5.2 Regler vedrørende forpliktende samarbeid med andre virksomheter og forvaltning av statens eierinteresser i aksjeselskaper

5.2.1 Generelt

Reglene for NTNUs forpliktende samarbeid med andre virksomheter og forvaltning av statens eierinteresser i aksjeselskaper følger Kunnskapsdepartementets Reglement om statlige universiteter og høyskolers forpliktende samarbeid og erverv av aksjer (rundskriv F-20-07) og Retningslinjer for Kunnskapsdepartementet og underliggende virksomheters forvaltning av statens eierinteresser i aksjeselskaper gjeldende fra 01.01.2008.

Rektor skal utarbeide retningslinjer vedrørende forpliktende samarbeid med andre virksomheter og forvaltning av statens eierinteresser i aksjeselskaper. Forpliktende samarbeid kan for eksemepel være samarbeid med en stiftelse eller eierskap i et aksjeselskap.

Rektor er ansvarlig for at det inngås en rammeavtale som regulerer samarbeidet mellom NTNU og virksomheten. Avtalen skal vedtas av styret eller av den som har fått fullmakt til dette. Rammeavtalen skal inneholde følgende elementer:

- *Økonomi.* Avtalen skal regulere de økonomiske forholdene mellom NTNU og virksomheten
- *Personalforhold.* Avtalen skal regulere i hvilken grad ansatte ved NTNU skal utføre arbeid for virksomheten, og at dette skal skje i henhold til skriftlig avtale mellom partene.
- *Styredeltakelse.* Det skal fremgå av avtalen om eventuell styredeltakelse fra NTNU i virksomheten.
- *Andre avtaleforhold.* Andre forhold av betydning for samarbeidet skal innarbeides i avtalen.

5.2.2 Utøvelse av eierrollen

Ved eierskap i et aksjeselskap skal dette forvaltes og følges opp i henhold til aksjelovens bestemmelser og departementets reglement og retningslinjer. Ved opprettelse eller deltakelse i aksjeselskaper er det spesielt viktig at de kriterier som departementet legger til grunn for forpliktende

samarbeid med andre virksomheter vurderes, herunder særskilt vurdering av faglig interesse og uavhengighet, økonomiske interesser og kapitaliseringsbehov.

Ved oppfølging av aksjeselskapene skal det foretas vurdering av selskapenes oppnådde resultater, drift og økonomi i forhold til mål som er satt for selskapet og for statens eierskap. I tillegg skal det foretas en vurdering av selskapenes ivaretakelse av samfunnsmessig ansvar og og oppnåelse av sektorpolitiske mål. For heleide selskaper skal styret i selskapet legge frem plan for virksomheten på selskapets generalforsamling hvert år. I deleide selskaper bør det mottas en rapport fra styret på årlige planer hvis dette ikke gjennomgås på generalforsamling.

Ved vesentlige investeringer/eierandeler i selskapene må rektor vurdere å kreve at det hvert kvartal skal mottas regnskapsrapporter fra selskapets styre. Rapportene skal inneholde kommentarer om selskapets inntjening, likviditet og soliditet. Rektor rapporterer videre en oppsummering over økonomien for selskapet til NTNUs styre, jfr kapittel 4.4.

5.2.3 Retningslinjer for styremedlemmer utnevnt fra NTNU

Ved personell fra NTNU som blir valgt som styremedlemmer i selskapet skal følgende hovedregler følges:

- Styremedlemmet må sette seg inn i de nødvendige bestemmelser i aksjelov eller lov om stiftelser
- Styremedlemmet må sette seg inn i de saker som skal behandles på styremøtene. Ved behov må eventuelle viktige saker tas opp med rektor for å vurdere om dette skal fremlegges for NTNUs styre. Kopi av styrereferater skal sendes rektor etter hvert styremøte
- Beslutninger som tas av styret skal være i tråd med NTNUs strategi og formål med eierskapet

– – – –

1.1 Kjøp av aksjer

Fra og med 2003 ble alle universiteter og høgskoler underlagt ”Reglement om forvaltning av eksternt finansiert virksomhet ved universiteter og høgskoler og om disse institusjonenes samarbeid med andre rettssubjekt” (rundskriv F-35-02). Reglementet, samt en særskilt fullmakt fra Kunnskapsdepartementet, ga institusjonene muligheten til organisere virksomhet som egne rettssubjekt, og skaffe seg eierposisjoner i andre selskaper. Før dette reglementet forelå, måtte NTNU innhente egen tillatelse fra Stortinget for å gjennomføre en slik type investering.

- I desember 2000 ble selskapet VIVA AS etablert, hvor NTNU valgte å investere kr 50.000,- (tilsvarende en eierandel på 20 %). Stiftelsesdokumenter ble underskrevet av daværende universitetsdirektør, og innbetaling av aksjekapital ble kostnadsført, fremfor å gå som reduksjon av NTNUs virksomhetskapital. Transaksjonen ble derfor ikke fanget opp av regnskapsseksjonen og korrekt innrapportert til kapitalregnskapet før selskapsdatabasen i DBH ble opprettet i 2006.
- I januar 2005 ble selskapet Oi! Trøndersk mat og drikke AS stiftet, hvor NTNU også investerte kr 50.750,- (tilsvarende en eierandel på 2,7 %). Heller ikke denne investeringen ble fanget opp før selskapsdatabasen ble opprettet i 2006.

Ved begge tilfellene er det i etterkant avdekket svikt i interne rutiner og manglende kommunikasjon mellom initiativtakerne til selskapsetableringen og de ved NTNU som håndterer dette i henhold til lovverket.

1.2 Salg av aksjer

- I juni 2006 reduserte NTNU sin eierandel i selskapet Leiv Eiriksson AS fra 19 % til 4 %. Transaksjonen ble gjennomført som en følge av opprettelsen av NTNU Technology Transfer AS, som skulle overta mange av de oppgavene som Leiv Eiriksson AS tidligere ivaretok. Salget var varslet gjennom etatsstyringsmøter med Kunnskapsdepartementet våren 2006, men siden dette var aksjer som var anskaffet før 1. januar 2003, skulle NTNU i dette tilfellet ha søkt om tillatelse for å få selge aksjene.
- Selskapet Leiv Eiriksson AS, hvor NTNU eier 4 %, blir så videre innfusjonert i Leiv Eiriksson Nyskaping AS i 2007. I følge regelverket skal det også i disse tilfellene innhentes tillatelse fra departementet, uavhengig av hvor stor eierposisjonen er. NTNU innhentet ikke den nødvendige tillatelsen i forkant av generalforsamlingen som vedtok fusjonen, siden selskapsstrukturen ikke medførte vesentlige endringer i kjøp/salg av aksjer. Man har derimot innsett i etterkant at departementet burde vært informert tidligere om saken.

1.3 Aksjeutvidelse i NTNU Technology Transfer AS (TTO)

- I mai 2007 vedtar styret ved NTNU en kapitalutvidelse i TTO på 6 millioner (s-sak 32/07). Kapitalen tilføres selskapet gjennom å øke aksjekapitalen med kr 600 000 og et overkursfond på 5,4 mill. Bakgrunnen for en slik fordeling begrunnes ut ifra virksomhetens art og tilhørende risiko for å komme i konflikt med aksjelovens § 3-5. I samsvar med aksjelovens § 3-5 oppstår det handleplikt for styret/generalforsamling når det må antas at virkelig verdi av selskapets egenkapital er blitt mindre enn halvparten av aksjekapitalen. Det er derfor risiko for at en slik handleplikt blir utløst tidligere dersom man ikke har benyttet overkurs ved emisjonen. Fleksibiliteten øker altså ved etablering av overkursfond. NTNU mente også at denne bruken av overkursfond i større grad var i tråd med prinsippene for god eierstyring i staten, som sier at eieren skal påse at selskapene har en kapitalstruktur som er tilpasset formålet med eierskapet og selskapets situasjon.

- Departementet sender brev til NTNU i mars 2008, hvor de mener at de ikke kan se behovet for en så stor andel overkurs i forbindelse med kapitalutvidelsen i TTO. De mener statlige midler blir overført til et aksjeselskap uten at NTNU får en tilsvarende motytelse fra selskapet. Departementet ber NTNU om å foreta nødvendige grep for å sikre at motytelsen er på nivå med overføringen på 6 mill. Dette vil innebære at overkursfondet i TTO må omgjøres til aksjekapital.

Forholdene omkring Leiv Eiriksson og TTO har vært avgjørende for departementets beslutning om å trekke tilbake NTNUs aksjefullmakt. I tillegg har de øvrige forholdene vært med å bygge opp om departementets syn på hvordan NTNU forvalter sine eierandeler. De ulike sakene har vist at NTNU har hatt svakheter i sin interne kontroll knyttet til forvaltningen, og spesielt gjelder dette innenfor følgende områder:

- Rutiner rundt kjøp og salg av selskapsandeler
- NTNUs ansvar for utøvelse av eierskap i aksjeselskaper
- Rapporteringsrutiner

Disse områdene har derfor vært utgangspunktet for hvor fokuset på NTNU har vært i forhold til å forbedre rutiner knyttet til forvaltningen av statens eierinteresser.

2. Tiltak:

I arbeidet med å styrke forvaltningen av statens eierinteresser har det vært nødvendig med en full gjennomgang av hvordan dette er organisert ved NTNU i dag. Overordnet har det vært behov for å se nærmere på både styrets hovedregler til økonomiforvaltningen og den underliggende instruksen fra rektor som regulerer området. I tillegg har man sett nærmere på hvordan dette tydeligere kan komme til uttrykk gjennom underliggende rutinebeskrivelser, samt vurdert om kompetansen er korrekt tilpasset en optimal forvaltning.

2.1 Oppdatering av styrets hovedregler for økonomiforvaltningen ved NTNU

Det er punkt 5.2 i hovedreglene som regulerer forvaltningen av statens eierinteresser i aksjeselskaper. Etter at det nye reglementet fra Kunnskapsdepartementet (F-20-07) trådte i kraft fra 1. januar 2008, ser man behov for å tydeliggjøre hovedreglene på følgende:

5.2.1 – Generelt:
Nedfelt i hovedreglene hvilke rammebetingelser/overordnet regelverk disse er underlagt, samt at kravene til en samarbeidsavtale med andre virksomheter er endret i hht F-20-07

5.2.2 – Utøvelse av eierrollen
Presisert hvilke forhold som spesielt bør vurderes dersom man ønsker å delta i eller opprette egne aksjeselskaper, og tydeliggjort hvilke rapporteringskrav som stilles til de ulike eierpostene.

I tillegg til endringer i hovedreglene for økonomiforvaltningen blir også rektors økonomiinstruks revidert som følge av tilpasning til Kunnskapsdepartementets nye reglement og de forholdene som er beskrevet i styresakens punkt 1 for å styrke NTNUs forvaltning av statens eierinteresser. De vesentligste endringene i Rektors økonomiinstruks (punkt 5.2) om statens eierinteresser er i hovedsak knyttet til presisering av hvilke prinsipper som skal legges til grunn når NTNU ønsker å inngå samarbeid med andre virksomheter. I tillegg er det også utarbeidet et nytt punkt om NTNUs

forvaltning av statens eierinteresser som spesielt angir hvilke retningslinjer og rutiner som skal følges og hvem som har ansvar for å utføre og ivareta disse.

2.2 Utarbeidelse av nye interne retningslinjer/rutinebeskrivelser

For å utfylle hovedreglene for økonomiforvaltningen og rektors økonomiinstruks er det utarbeidet egne interne rutinebeskrivelser for å sikre at forvaltningen av statens eierinteresser ivaretas på en god og tilfredsstillende måte. Rutinebeskrivelsene er i hovedsak bygd opp rundt punktene erverv av aksjer, utøvelse av eierskap i aksjeselskaper og rapportering. I tillegg til å gi en mer detaljert beskrivelse av de ulike rutinene er det også angitt hvem som er ansvarlig for å utføre og følge opp hver enkelt rutine/handling.

2.3 Kompetanse

Gjennom å ha styrket rammeverket for hvordan forvaltningen av eierandeler skal være ved NTNU, mener man å ha et godt utgangspunkt for en god forvaltning. Likevel er man avhengig av at de som er involvert i denne typen prosesser innehar tilstrekkelig kunnskap om rammeverket og den nødvendige kompetansen. Noen av de gamle sakene, som har dannet grunnlag for departementets beslutning om å trekke tilbake aksjefullmakten, har vist at uvitenhet omkring gjeldende regelverk har vært hovedårsaken til at dette ikke har blitt riktig behandlet. NTNU har derfor en stor utfordring i å få gjort disse reglene og rutinebeskrivelsene godt kjent i hele organisasjonen. Tiltakene som gjennomføres for nettopp å styrke dette er mer og hyppigere informasjon til NTNUs linjeledelse. Blant annet vil dette omfatte:

- Informasjon og diskusjon i dekanmøte
- Informasjon og diskusjon i controllernettverk
- Informasjon på intranett

3. Avslutning

De tiltak som er gjennomført vil forhåpentlig bidra til at NTNU styrker de områder som er kritisk for å ivareta en god forvaltning av statens eierandeler. Under arbeidet har NTNU hatt jevnlig kontakt med departementet, og i starten av september ble det gjennomført et møte med departementet, hvor NTNU la fram hvordan det jobbes for å bli bedre på området.

Departementet har i etterkant mottatt et skriftlig brev fra NTNU, hvor vi har redegjort for vårt arbeid. Kunnskapsdepartementet vil vurdere om dette er tilstrekkelig til at NTNU får tilbake fullmakten fra og med 2009.

Vedlegg:

- F-20-07
- Nye hovedregler fra styret, pkt. 5.2
- Ny økonomiinstruks fra rektor, pkt. 5.2
- Nye interne retningslinjer

(vedl. 1,0 1,1 1,2 1,3 2, 3, 4)